हारीतस्य पुनः स्मृतिः। द्विगुणः सप्तमो (चतुर्दशी) या च नवम्येकादशी तथा। एषा त्रिदोषमर्यादा मोक्षाय च बन्धाय च। शुक्लपक्षे ज्वरः कालं दीर्घमप्यत्र वर्तते। क्षतानां व्याधियुक्तानां मिथ्याहारादिसेविनाम्। अल्पोऽपि दोषो दुष्ट्यादेर्लब्धान्यतमतो बलम्। स प्रत्यनीको विषमं यस्माद्वृद्धिक्षयान्वितः। सोऽरिपक्षो ज्वरं कुर्याद्विषमक्षयवृद्धिभाग्। दोषः प्रवर्तते तेषां स्वे काले ज्वरयन् बली। निवर्तते पुनश्चैव प्रत्यनीकबलावलः। क्षीणदोषे ज्वरः सूक्ष्मो रसादिष्वेव लीयते। लीनत्वात् कार्श्यवैवर्ण्यजाड्यादीनादधाति सः। आसन्न विष्टतास्रत्वात् स्रोतसां रसवाहिनाम्। आशु सर्वस्य वपुषो व्याप्तिर्दोषेण जायते। सन्ततः सततस्तेन विपरीतो विपर्ययात्। विषमो विषमारम्भः क्षपाकालेन सङ्गवान्। दोषो रक्ताश्रयः प्रायः करोति सन्ततं ज्वरम्। अहोरात्रस्य सन्धिः स्यात् सङ्गदन्येद्युराश्रितः। तस्मिन्मांसवहा नाड़ी मेदोनाड़ी तृतीयके। आमपित्तानिलात् मूर्द्धस्निग्धस्य कफपित्ततः। स पृष्ठान्निलकफात् स चैकाहान्तरः स्मृतः। चतुर्थको मलैर्मेदोमज्जास्थ्यन्यतरस्थिते। मज्जामूलरैत्यपरः प्रभावमनुदर्शयेत्। द्विविधं कफेन जङ्घाभ्यां सपूर्वं शिरसोऽनिलात्। अस्थिमज्जोरुपगते चातुर्थकविपर्ययः। तिधा तत्रैकं ज्वरयति दिनमेकञ्च सञ्चरि। बलाबलेन दोषाणामनुचेष्टादिजन्मनाम्। पक्षानाद्यविपर्यासात् सप्तरात्रन्तु लङ्घयेत्। ज्वरः स्यात् मनसस्तद्वत् कर्मणश्च तदा तदा। गम्भीरधातुचारित्वात् सन्निपातेन सम्भवात्। तुल्यो भूयिष्ठदोषाणां दुश्चिकित्स्यश्चतुर्थकः। सूक्ष्मात् सूक्ष्मतराण्येषु दूराद्दूरतरेषु च। दोषो रक्तादिमार्गेषु शनैरल्पस्थिरेण यत्। याति देहस्य नाशेषं सन्तापादीन् करोत्यतः। क्रमो यत्नेन विच्छिन्नः सन्तापो लक्ष्यते ज्वरः। विषमो विषमारम्भः क्षपाकालानुसारवात्। यथोत्तरं मन्दमतिर्मन्दशक्तिर्यथायथम्। कालेनाप्नोति सदृशान् स रसादींस्तथा तथा। दोषो ज्वरयति क्रुद्धश्चिराच्चिरतरेण च। भूमौ स्थितं जलैः सिक्तं कालमेव प्रतीक्षते। अङ्कुराय यथा बीजं दोषबीजं भवेत्तथा। वेगं कृत्वा विषं यद्वदाशये नीयते बलम्। कुप्यत्याप्लवजं भूयः काले दोषविषं तथा। एवं ज्वराः प्रवर्त्तन्ते विषमाः सन्ततादयः। उत्क्लेशो गौरवं दैन्यं भङ्गोऽङ्गानां विजृम्भणम्। अरोचको वमिः श्वासः सर्वस्त्रिवृत्ते ज्वरे। रक्तनिष्ठीवनं तृष्णा चक्षुःषु विप्लवः। भ्रमः। दाहरागभ्रमपदमलाभो रक्तसंश्रिते। तृड्दाहमूर्च्छा सदृवर्च्चस्कमन्दहीनो भ्रमस्तथा। दौर्बल्यं गात्रशैथिल्यं मांसस्थे मेदसि स्थिते। स्वेदोऽतितृष्णा वमनं दौर्गन्ध्यं चासहिष्णुता। प्रलापो ग्लानिररुचिरस्थिगे त्वस्थिमज्जनम्। दोषप्रवृत्तिरुद्गारः श्वासाङ्गक्षेपकूजनम्। स्वप्नार्द्रो बहिःशैत्यं श्वासो हिक्का च मर्मगे। तमोदर्शनं मर्मच्छेदनं सन्धिभेदता। शुक्रप्रवृत्तिर्वृषणे जायते शुक्रसंश्रये। उत्तरोत्तरदुःसाध्याः पक्षात्ते विपर्यये। प्रलिम्पन्निव गात्राणि श्लेष्मणा गौरवेण च। मन्दज्वरः प्रलापस्तु स शीतः स्यात् प्रलेपकः। नित्यं मन्दज्वरो रूक्षः शीतः कृच्छ्रेण गच्छति। स्तब्धाङ्गः श्लेष्मभूयिष्ठो भवेद्वातबलासकः। हरिद्राभेदवर्णाभस्तद्वत्प्रलेपः प्रमेहति। स वै हारिद्रको नाम ज्वरमेदोऽन्तकः स्मृतः। कफवातौ समौ यत्र हीनपित्तस्य देहिनः। तीक्ष्णोऽथ या दिवा मन्दो जायते रात्रिजो ज्वरः। दिवाकरापीतबले व्यायामाच्च विशोषिते। शरीरे नियतस्थाता ज्वरः स्यात् पौर्वरात्रिकः। आमाशये यदा दुष्टे श्लेष्मपित्ते स्थितिं गते। तदार्द्रं दीप्तजं देहे त्वर्द्धं चोष्णं प्रजायते। आये पित्तं यदा दुष्टं श्लेष्मा चान्ते व्यवस्थितः। उष्णत्वं तेन देहस्य शीतत्वं करपादयोः। रसरक्ताश्रयः साध्यो मांसमेदोगतश्च यः। अस्थिमज्जागतः कृच्छ्रसाध्यैः साङ्गैर्हतप्रभः। विसंज्ञो ज्वरवेगार्त्तः सक्रोध इव वीक्ष्यते। सदोषशब्दसंशब्दद्रवं सञ्चति वेगवत्। देहो लघुर्व्यपगतक्लमश्चोष्णतापः पाको मुखे करणसौष्ठवमव्यथत्वम्। स्वेदः क्षयः प्रकृतिगामिमनोऽन्नलिप्सा कण्डूश्च मूर्ध्नि विगतज्वरलक्षणानि"।

माधवकरनिदाने वातकादीनां लक्षणभेद उक्तस्तत्र वातिकस्य लक्षणं यथा

"वेपथुर्विषमो वेगः कण्ठौष्ठपरिशोषणम्। निद्रानाशः क्षवः स्तम्भो गात्राणां रोक्ष्यमेव च। शिरोहृद्गात्रशूलत्वं वैरस्यं गाढविट्कता। मूत्राध्माने जृम्भणञ्च भवत्यनिलजे ज्वरे। पैत्तिकस्य लक्षणं यथा

"वेगस्तीक्ष्णोऽतिसारश्च निद्राल्पत्वं तथा वमिः। कण्ठौष्ठसुखनासानां पाकः स्वेदश्च जायते। प्रलापो वक्त्रकटुता मूर्च्छा दाहो मदस्तृषा। पीतविण्मूत्रनेत्रत्वं पैत्तिके भ्रम एव च"।